

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет здоров'я, психології, фізичної культури та спорту

Кафедра психології та педагогіки

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету здоров'я, психології,
фізичної культури та спорту

Євген ПАВЛЮК

Євген Павлюк 2022 р.

СИЛАБУС

Навчальна дисципліна Юридична психологія

Освітньо-професійна програма Психологія

Рівень вищої освіти третій (освітньо-науковий)

Загальна інформація

Позиція	Зміст інформації
Викладач(і)	Петяк Олена Віталіївна
Профайл викладача	https://psy.khmnmu.edu.ua/petyak-olena-vitaliyivna-2/
E-mail викладача(ів)	petyakO@khmnmu.edu.ua
Контактний телефон	+380673808898
Сторінка дисципліни в ІСУ	https://msn.khmnmu.edu.ua/enrol/index.php?id=6924
Навчальний рік	2022-2023
Консультації	Очні: згідно розкладу; он-лайн: за необхідністю та попередньою домовленістю

Характеристика дисципліни

Статус дисципліни	Форма навчання	Курс	Семестр	Загальний обсяг		Кількість годин						Форма семестрового контролю			
				Кредити ЄКТС	Години	Аудиторні заняття				Індивідуальна робота здобувача	Самостійна робота, в т.ч. ІРС	Курсовий проект	Курсова робота	залік	іспит
						Разом	Лекції	Лабораторні роботи	Практичні заняття						
В	Д	1	2	4	120	54	18		36		66			+	

Анотація навчальної дисципліни

«Юридична психологія» науково-практична дисципліна, яка досліджує закономірності психологічної детермінації та опосередкування професійної діяльності, розробляє рекомендації, спрямовані на підвищення її ефективності за конкретними фаховими юридичними напрямками.

Дисципліна викладається для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти денної і заочної форм навчання за спеціальністю 053 Психологія. Викладання дисципліни ґрунтується на використанні інтерактивних, ігрових та мультимедійних технологій навчання у традиційних та інноваційних формах, зокрема: проблемні лекції, лекції-візуалізації, лекції із застосуванням техніки зворотного зв'язку (інтерактивні); практичні заняття з використанням дискусій, мозкового штурму; методу аналізу та діагностики психологічних ситуацій; самостійна робота (презентації).

Мета і завдання дисципліни

Мета дисципліни формування у здобувачів вищої освіти цілісних знань про предмет та структуру юридичної психології, її зміст, психологічні особливості поведінки людини у сфері відносин, які регулюються правом, а також розвиток у студентів психологічної компетенції, необхідної для реалізації їх професійної діяльності.

Завдання дисципліни. Формування загальних та спеціальних компетентностей щодо здатності діяти на основі етичних міркувань (мотивів); здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня; здатності працювати автономно; спілкування в діалоговому режимі з широкою науковою спільнотою та громадськістю з проблематики дослідження; здатності саморозвиватися і самовдосконалюватися протягом життя, оцінювати рівень власної фахової компетенції та підвищувати професійну кваліфікацію; здатності адаптуватися до змін у професійній діяльності; професійної мобільності; дотримуватися у фаховій діяльності норм професійної етики, міжкультурної толерантності та керуватися загальнолюдськими цінностями.

Очікувані результати навчання. Здобувач, який успішно завершив вивчення дисципліни, повинен: досконало володіти юридичною термінологією та основними поняттями; показувати навички самостійної роботи, демонструвати критичне та самокритичне мислення; організовувати та керувати педагогічною взаємодією; знати та розуміти механізми генезису особистості злочинця, розуміти основні психологічні особливості особистості і мотивації злочинців різної кримінальної спрямованості, психологічні особливості злочинних груп, сутність у застосування основних юридичних психотехнік, засади здійснення судово-психологічної експертизи та консультування, застосовувати методи та принципи ефективного впливу; застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати

Тематичний план дисципліни і календар його виконання.

№ теми	№ тижня	Тема лекції*	Тема практичного заняття*	Самостійна робота здобувачів		
				Зміст	Год	Література
1	2	3	4	5	6	7
1.	1	Теоретичні засади юридичної психології	Теоретико-методологічні засади юридичної психології	Опрацювання літератури, конспекту лекцій. Підготовка до практичного заняття за темою. Підготовка до виконання домашнього завдання.	3	[1] с. 25-165; [2] с. 12-80; [3] с. 95-150
	2		Історія розвитку юридичної психології		4	[1] с. 75-93; [2] с. 14-18; [3] с. 120-135; [4] с. 140-182
2.	3	Психологія юридичної діяльності	Психологічні особливості юридичної діяльності	Опрацювання літератури, конспекту лекцій. Підготовка до практичного заняття за темою. Підготовка до виконання домашнього завдання.	3	[1] с.112-120 [2] с.115-122; [3] с. 150-165; [4] с.26-30
	4		Психологічні аспекти екстремальних ситуацій .		4	[1] с. 39-46; [2] с. 24-48; [3] с. 108-129; [4] с. 5-16
3.	5	Психологічна служба в правоохоронних органах	Напрямки і функції психологічної служби	Опрацювання літератури, конспекту лекцій. Підготовка до практичного заняття за темою.	3	[1] с. 60-77; [2] с. 25-33; [3] с. 75-93; [4] с. 14-18
	6		Профілактика професійної деформації працівникам УВС		4	[1] с. 23-47; [2] 63-85; [4] с. 111-118
4.	7	Психотехіки в роботі юридичного психолога	Особливості професійного мовлення	Опрацювання літератури, конспекту лекцій. Підготовка до практичного заняття за темою.	3	[1] с. 160-177; [2] с. 24-37; [3] с. 85-103;
	8		Прийоми подолання розумової безвиході		4	[1] с. 145-177; [2] с. 13-59; [3] с. 138-149
5.	9		Особливості проведення психологічної	Опрацювання літератури, конспекту лекцій. Підготовка до практичного заняття за темою.	3	[1] с. 34-54; [2] с. 123-175; [4] с. 13-56; [4] с.30-33

		Психологічна консультація та судово-психологічна експертиза	консультації в юридичній практиці			
	10		Особливості проведення судово-психологічної експертизи	Опрацювання літератури, конспекту лекцій. Підготовка до практичного заняття за темою.	4	[1] с.237-289; [2] с. 24-56; [4] с.19-23
6.	11	Психологічні дії в правоохоронній діяльності	Прийоми складання психологічного портрета	Опрацювання літератури, конспекту лекцій. Підготовка до виконання домашнього завдання.	3	[1] с. 35-56; [2] с. 64-87; [4] с.86-106
	12		Правила і прийоми встановлення психологічного контакту і довірчих відносин в спілкуванні	Опрацювання літератури, конспекту лекцій. Підготовка до практичного заняття за темою.	4	[3] с.26-157; [4] с.123-148
7.	13	Судова психологія як галузь юридичної психології	Судова діяльність	Опрацювання літератури, конспекту лекцій. Підготовка до практичного заняття за темою.	4	[1] с.12-26; [2] с.115-122; [3] с. 50-65; [4] с.226-235
	14		Судовий процес: психологічні особливості	Опрацювання літератури, конспекту лекцій. Підготовка до практичного заняття за темою.	4	[1] с.162-180 [2] с.135-162; [3] с. 50-65;
8.	15	Кримінальна психологія	Класифікація злочинних типів	Опрацювання літератури, конспекту лекцій. Підготовка до практичного заняття за темою.	4	[2] с.120-139; [3] с. 86-96; [4] с.130-138
	16		Особистість засудженого як об'єкт кримінально-виконавчого впливу	Опрацювання літератури, конспекту лекцій. Підготовка до практичного заняття за темою. Підведення підсумків вивченого матеріалу.	4	[2] с.115-138; [3] с. 134-187; [4] с.36-58
9.	17	Пенітенціарна психологія	Вплив соціальної ізоляції на особу	Опрацювання літератури, конспекту лекцій. Підготовка до практичного заняття за темою.	4	[1] с. 29-35; [2] с. 213-256; [3] с. 36-59
	18		Психологія тюремного побуту	Опрацювання літератури, конспекту лекцій. Підготовка до практичного заняття за темою. Підготовка до тестового контролю матеріалу за темами лекційного матеріалу	4	[1] с. 27-1354; [2] с. 23-36; [3] с. 130-189

Примітка: * Лекції поводяться раз на два тижні, практичні заняття - щотижня по дві години.

Політика дисципліни.

Організація освітнього процесу в Університеті відповідає вимогам положень про організаційне і навчально-методичне забезпечення освітнього процесу, освітній програмі та навчальному плану. Здобувач зобов'язаний відвідувати лекції і практичні заняття згідно з розкладом, не запізнюватися на заняття, практичні завдання виконувати відповідно до графіка. Пропущене практичне заняття здобувач зобов'язаний опрацювати самостійно у повному обсязі і відзвітувати перед викладачем не пізніше, ніж за тиждень до чергової атестації. До практичних занять здобувач має підготуватися за відповідною темою і проявляти активність. Набуті особою знання з дисципліни або її окремих розділів у неформальній освіті зараховуються відповідно до Положення про порядок визнання та перезарахування результатів навчання здобувачів вищої освіти у Хмельницькому національному університеті (<http://surl.li/codwt>), п.4. «Визнання і зарахування результатів навчання, набутих особою».

Виконуючи самостійну роботу з дисципліни, здобувач має дотримуватися політики доброчесності. У разі наявності плагіату він отримує незадовільну оцінку і має виконати завдання за новою темою.

Критерії оцінювання результатів навчання

Оцінювання академічних досягнень здобувача здійснюється відповідно до «Положення про контроль і оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у ХНУ». Кожний вид роботи з дисципліни оцінюється за інституційною чотирибальною шкалою. Семестрова підсумкова оцінка визначається як середньозважена з усіх видів навчальної роботи, виконаних і зданих позитивно з урахуванням коефіцієнта вагомості. Вагові коефіцієнти визначаються відповідно до структури дисципліни і важливості окремих видів її робіт.

Оцінювання здобувачів денної форми навчання складається з таких елементів: усне опитування, тестовий контроль, захист презентації.

Для практичних занять встановлюється обов'язковий мінімум оцінок, які має отримати здобувач впродовж семестру, щоб виконати програму дисципліни. Засвоєння здобувачем теоретичного матеріалу з дисципліни оцінюється усним опитуванням і тестуванням. Виконання індивідуального завдання завершується підготовкою і захистом презентації у терміни, встановлені графіком самостійної роботи.

Структурування дисципліни за видами робіт і оцінювання результатів навчання здобувачів денної форми навчання за ваговими коефіцієнтами:

Аудиторна робота		Практичні заняття		Самостійна робота здобувача (презентація)	Семестровий контроль (залік)
Обговорення теоретичного матеріалу (УО)		Тестовий контроль (ТК)			За рейтингом
T1-4	T5-9	T1-4	T5-9		
ВК :	0,4	0,4		0,2	0

Умовні позначення: ВК – ваговий коефіцієнт. Т – тема лекції

Пропущене заняття здобувач зобов'язаний відпрацювати у встановлений викладачем термін, але не пізніше, ніж за два тижні до кінця теоретичного навчання у семестрі.

Оцінювання здобувачів заочної форми навчання складається з таких елементів: контрольна робота і підсумковий контроль (залік)

Критерії оцінювання результатів навчання.

Обговорення теоретичного матеріалу (усне опитування)

Оцінка за інституційною шкалою	Узагальнений критерій оцінювання
<i>Відмінно</i>	Здобувач глибоко і у повному обсязі опанував зміст навчального матеріалу, легко в ньому орієнтується і вміло використовує понятійний апарат; уміє пов'язувати теорію з практикою, вирішувати практичні завдання, впевнено висловлювати і обґрунтовувати свої судження. Відмінна оцінка передбачає грамотний, логічний виклад відповіді (як в усній, так і у письмовій формі), якісне зовнішнє оформлення роботи. Здобувач не вагається при видозміні запитання, вміє робити детальні та узагальнюючі висновки. При відповіді допустив дві-три несуттєві похибки.
<i>Добре</i>	Здобувач виявив повне засвоєння навчального матеріалу, володіє понятійним апаратом, орієнтується у вивченому матеріалі; свідомо використовує теоретичні знання для вирішення практичних задач; виклад відповіді грамотний, але у змісті і формі відповіді можуть мати місце окремі неточності, нечіткі формулювання закономірностей тощо. Відповідь здобувача має будуватися на основі самостійного мислення. Здобувач у відповіді допустив дві-три несуттєві помилки.
<i>Задовільно</i>	Здобувач виявив знання основного програмного матеріалу в обсязі, необхідному для

	подальшого навчання та практичної діяльності за професією, справляється з виконанням практичних завдань, передбачених програмою. Як правило, відповідь здобувача будується на рівні репродуктивного мислення, здобувач має слабкі знання структури курсу, допускає неточності і <i>суттєві помилки</i> у відповіді, вагається при відповіді на видозмінене запитання. Разом з тим набув навичок, необхідних для виконання нескладних практичних завдань, які відповідають мінімальним критеріям оцінювання і володіє знаннями, що дозволяють йому під керівництвом викладача усунути неточності у відповіді.
<i>Незадовільно</i>	Здобувач виявив розрізнені, безсистемні знання, не вміє виділяти головне і другорядне, допускається помилок у визначенні понять, перекручує їх зміст, хаотично і невпевнено викладає матеріал, не може використовувати знання при вирішенні практичних завдань. Як правило, оцінка «незадовільно» виставляється здобувачу, який не може продовжити навчання без додаткової роботи з вивчення дисципліни.

Тестовий контроль

Тестування відбувається у Модульному середовищі для навчання ХНУ. Здобувач може пройти тест письмово за умови здачі заборгованості або відсутності технічних можливостей для комп'ютеризованого проходження тесту. На тестування відводиться 15 хвилин. Правильні відповіді здобувач записує у талоні відповідей. Кожний тематичний тестовий контроль містить 10 завдань. Вірна відповідь за кожне завдання оцінюється в один бал. Оцінювання здійснюється за інституційною шкалою. Відповідність набраних балів за тестове завдання оцінці, що виставляється здобувачу, наведена у таблиці.

Сума балів за тестові завдання	0-4	5-7	8-9	10
Оцінка за інституційною шкалою	2	3	4	5

Якщо здобувач отримав негативну оцінку, то він має перездати її в установленому порядку, але обов'язково до терміну наступного контролю. У випадку, коли здобувач не виконав індивідуальний план з дисципліни у заплановані терміни без поважних причин, то під час відпрацювання заборгованості при позитивній відповіді йому виставляється оцінка «задовільно».

Презентація

Оцінка за інституційною шкалою	Узагальнений критерій оцінювання
<i>Відмінно</i>	В основі презентації ключові положення, які повністю розкривають тему; містять наукову, змістовну інформацію; мають чітку, логічно вибудовану структуру; правильно оформленні посилання на інформаційні джерела; виглядає привабливо; тексти легко сприймаються; гармонійне поєднання дизайнерських знахідок з ідеєю проекту; робота є прикладом високого рівня володіння комп'ютерними технологіями.
<i>Добре</i>	Презентація має в основі декілька ключових положень, які не повністю розкривають тему дослідження; загалом відповідає тематиці проекту та є досить інформативним; є певна структура в розміщенні інформації; графіки, таблиці представлені в роботі, але не додають інформації, не доповнюють змісту; неповністю представлені інформаційні джерела або не всі правильно оформлені; естетичний вигляд дещо псує недостатньо чітка структура розміщення інформації, не зовсім доречна графіка оформлення; дизайн не суперечить загальному змісту проекту.
<i>Задовільно</i>	Презентація має в основі декілька ключових положень, однак вони перевантажені інформацією або позбавлені інформації; подання інформації не структуроване; графіки та таблиці відсутні або не мають інформативного навантаження; немає посилань на використані джерела або вони не правильно оформлені; дизайн не зовсім відповідає тематиці проекту, а інколи навіть іде всупереч загальному змісту.
<i>Незадовільно</i>	В презентації не визначені ключові положення; відсутня структура та логіка; графіки і таблиці відсутні; немає посилань на використані джерела; дизайн зовсім не відповідає тематиці проекту, а інколи навіть іде всупереч загальному змісту.

Підсумкова оцінка за семестр згідно з національною шкалою і шкалою ЄКТС встановлюється в автоматизованому режимі після внесення викладачем усіх оцінок до Електронного журналу. При цьому за вітчизняною шкалою ставиться відповідна оцінка, а за шкалою ЄКТС – буквене позначення оцінки, що відповідає набраній здобувачем кількості балів відповідно до таблиці Співвідношення.

Співвідношення вітчизняної шкали оцінювання і шкали оцінювання ЄКТС

Оцінка ЄКТС	Інституційна інтервальна шкала балів	Інституційна оцінка, критерії оцінювання		
A	4,75–5,00	5	Зараховано	<i>Відмінно</i> – глибоке і повне опанування навчального матеріалу і виявлення відповідних умінь та навичок
B	4,25–4,74	4		<i>Добре</i> – повне знання навчального матеріалу з кількома незначними помилками
C	3,75–4,24	4		<i>Добре</i> – в загальному правильна відповідь з двома-трьома суттєвими помилками
D	3,25–3,74	3		<i>Задовільно</i> – неповне опанування програмного матеріалу, але достатнє для практичної діяльності за професією
E	3,00–3,24	3		<i>Задовільно</i> – неповне опанування програмного матеріалу, що задовольняє мінімальні критерії оцінювання
FX	2,00–2,99	2	Незараховано	<i>Незадовільно</i> – безсистемність одержаних знань і неможливість продовжити навчання без додаткових знань з дисципліни
F	0,00–1,99	2		<i>Незадовільно</i> – необхідна серйозна подальша робота і повторне вивчення дисципліни

Питання для самоконтролю результатів навчання

1. Поняття юридичної психології. Її місце у системі психологічних наук.
2. Предмет і завдання юридичної психології.
3. Історія юридичної психології.
4. Юридична психологія на сучасному етапі: основні напрямки.
5. Принципи і методи юридичної психології.
6. Правозастосувальна поведінка.
7. Правосвідомість особистості.
8. Правова соціалізація.
9. Психологічні аспекти правової поведінки.
10. Психологічна характеристика девіантної поведінки.
11. Психологія юридичної діяльності.
12. Психологічна культура юриста.
13. Особливості юридичної діяльності.
14. Психологічні аспекти екстремальних ситуацій у правоохоронній діяльності
15. Сучасний стан психологічної служби МВС України
16. Кваліфікаційні вимоги до працівників служби психологічного забезпечення оперативно-службової діяльності органів внутрішніх справ України
17. Основні напрями роботи з кадрами.
18. Основні типи професійної мотивації до вступу в юридичні навчальні заклади.
19. Особливості професійного відбору в органи внутрішніх справ.
20. Психологічна діагностика як функція психологічної служби
21. Профілактика професійної деформації працівників УВС
22. Етичні засади діяльності психолога УВС.
23. Поняття про психологічні дії і психотехніку
24. Психологічний портрет і його складання.
25. Вивчення людини в психологічному спостереженні
26. Психологічне спостереження за групою
27. Візуальна психодіагностика кримінальних ознак особи
28. Складання психологічного портрета злочинця по слідах на місці події
29. Психологія професійного спілкування, встановлення контакту і довірчих відносин
30. Психологічний аналіз повідомлень громадян
31. Психологічна діагностика брехні і приховуваних обставин в юридичній практиці.
32. Юридична психолінгвістика
33. Психотехніка мови
34. Психотехніка побудови висловлювань
35. Психотехніка мовного доведення і спростування заперечень
36. Загальна психотехніка професійного мислення юриста
37. Психотехніка мислення рефлексії
38. Психологічна консультація в кримінальному процесі
39. Поняття судово-психологічної експертизи та її межі компетенції у кримінальному процесі.

40. Види судово-психологічної експертизи.
41. Типи комплексних судово-психологічних експертиз.
42. Постанова про проведення судово-психологічної експертизи
43. Процедура судово-психологічної експертизи. Права експерта.
44. Забезпечення гарантій прав і свобод інших учасників кримінального процесу при проведенні судово-психологічної експертизи.
45. Організаційно-правові засади проведення судово-психологічної експертизи.
46. Судово-психологічна експертиза в цивільному процесі
47. Судово-психологічна експертиза в адміністративному процесі
48. Структура висновку судово-психологічної експертизи.
49. Оцінка висновку судово-психологічної експертизи.
50. Мотивація злочинної поведінки
51. Особистість злочинця
52. Типологія злочинців
53. Психологія неповнолітніх злочинців
54. Психологія організованої злочинності.
55. Функціонально-психологічна характеристика профілактичної діяльності
56. Поняття, предмет і завдання пенітенціарної психології
57. Психологічна характеристика особистості засуджених та їх адаптаційних можливостей.
58. Психологічні особливості мікросередовища засуджених.
59. Методи вивчення особистості засудженого.
60. Методи психологічного впливу на засудженого в процесі перевиховання.

Рекомендована література:

Основна

- 1 Бочелюк В. Й. Юридична психологія: навч. пос. Київ: Центр учбової літератури, 2018. 336 с.
- 2 Кацавець Р. С. Юридична психологія: навч. пос. 2-ге видання, доповнене. Київ: Алерта. 2019. 150 с.
- 3 Кацавець Р.С., Кацавець Г.М. Основи правової культури юриста. Навчальний посібник. Київ: Алерта, 2019.
- 4 Кримінальний кодекс України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2001. № 25-26. С. 131.

Додаткова:

- 5 Цивільний кодекс України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2003, № 40-44. С. 356.
- 6 Конституція України.
- 7 Бедь В. В. Юридична психологія: навч. посіб. Львів: Новий світ – 2000; Київ: Каравела, 2002. 376 с.
- 8 Юридична психологія / Александров Д. О., Андросюк В. Г., Казміренко Л. І. та ін. Київ: КНТ, 2007. 360 с.